

інститут і механізм формування громадської думки. Як «четверта влада» ЗМІ та Інтернет впливають на зміст, спрямованість і оцінку політичних процесів у суспільстві, виконуючи при цьому двозначну роль. З одного боку, ЗМІ та Інтернет формують громадську думку, а з іншого, – є засобом оцінки стану громадської думки і одночасно каналом його донесення до владних структур. Саме тому комунікаційна модель «влада–суспільство», яка в основі своєї має постійний інформаційний обмін між владними структурами та громадськістю, втрачає всякий сенс без засобів масової інформації, Інтернету та зв'язків з громадськістю. У комплексі чинників політичного впливу на формування інвестиційної привабливості регіону інформаційно-комунікативні технології утворюють систему зв'язку між суб'єктами політичної комунікації. Очевидно, що в умовах переходу від сировинної орієнтації до постіндустріальної роль інформаційно-комунікативних технологій здійснення політичного впливу на розвиток регіональної інноваційної економіки і завоювання регіонами конкурентних позицій буде зростати.

Висновки. Визначальними факторами інвестиційної привабливості територіальної утворення є показники економічної ефективності вкладених коштів, а також інфраструктурна освоєність, інноваційний і інтелектуальний потенціал регіону.

З точки зору політичного маркетингу та менеджменту найважливішою складовою інвестиційної привабливості регіону є його імідж, що розглядається як нематеріальний актив, особливим чином сконструйований образ територіальної утворення, що добре зарекомендував себе, є впізнаваним і викликає довіру. Імідж регіону несе в собі бажані позитивні риси реальних об'єктів дійсно-існують з метою надання останнім цінності та посилення їх емоційної привабливості. Саме це, що оцінює й мотиваційне навантаження розглянутого феномена має великий вплив на ціннісну свідомість і поведінку цільових груп громадськості.

Із сукупності політичних чинників, що найбільше впливають на формування іміджу інвестиційної привабливості регіону, виділяються наступні: інвестиційна політика регіону, спрямована на підвищення загальної інвестиційної привабливості території; регіональні органи влади та особи, які персоніфікують що-небудь; інформаційні ресурси та технології, що забезпечують ефективність інформаційної політики регіональної влади в ініціюванні та супроводі інвестиційних проектів та цільових програм.

Надійшла до редколегії 24.01.11

УДК 32.019.5

А. І. Клюй

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ДО ПИТАННЯ ПРО ЕВОЛЮЦІЮ ІДЕЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.

Розглянуто еволюцію ідеї національної державності у працях українських політичних мислителів XIX – початку XX ст. Визначено зміст та особливості їх поглядів.

Ключові слова: національна державність, федералізм, державна самостійність.

Рассмотрена эволюция идеи национальной государственности в работах украинских политических мыслителей XIX – начала XX в. Определено содержание и особенности их взглядов.

Ключевые слова: национальная государственность, федерализм, государственная самостоятельность.

This paper reviews the evolution of the idea of national independence in the works of Ukrainian political thinkers of the nineteenth – early twentieth century. Determine content and features of their views.

Keywords: national, federalism, state autonomy.

З самого початку формування вітчизняної політичної думки ідея національної державності займала в ній важливе та чільне місце. Але лише на початку XIX ст. вона набирає конкретного змісту, виникають концепції та теорії національно-державного устрою. Це пов'язано з тим, що на початку XIX ст. посилюється соціально-національне гноблення царизмом народу України, зникають кращі надбання національної культури, що уособлювались у специфіці місцевого устрою та устрою церковно-релігійного життя, в організації народної освіти та ін. Це був період гострого протистояння централізаторської політики Росії й українського національного руху. В цих умовах передові українські діячі та науковці почали шукати національні методи соціального і національного визволення з-під гніту царизму, створення національної української державності. Тоді ж найпопулярнішою стає ідея національно-державного устрою на засадах федерації та автономії.

Так, уже в програмних документах декабристів та членів Товариства об'єднаних слов'ян, куди входили й представники України (П. Х. Вигодський, П. І. Борисов, І. І. Горбачовський, Я. Я. Драгоманов, О. В. Усовський та ін.), прогресивна інтелігенція відстоювала республіканську форму правління, побудовану на засадах федерації слов'янських народів. Майбутня федерація планувалась на принципах рівноправності і державного суверенітету [3, с. 41].

В подальшому концепція федералізму активно розвивалася як окремими вченими-суспільствознавцями (В. Антонович, М. Драгоманов, М. Грушевський), так і різного напрямку політичними організаціями (Кирило-Мефодіївське товариство, українські народовольці). Причому в другій половині XIX ст. ідеї федералізму та автономії сприймалися вже не так однозначно, як на початку століття. Ідеологи української незалежності відходять від ідеї федерації для слов'янських народів. Більше того, ідеї української самостійності набувають різноманітних напрямів, поєднуючи розвиток націоналістичних ідей з розвитком ідей федерації за національною та територіальною ознакою. Тоді під федерацією вже розуміли сукупність політичних одиниць, що мають політичну владу, але не мають суверенітету.

В кінці 70-х рр. виникає нове покоління українських діячів, які вже не вагалися щодо власної національної незалежності і гордо називали себе «національно свідомими українцями», вимагаючи для свого народу національних прав, політичної свободи й соціальної справедливості. Ці «нові українці» були переважно студентами, й особисті контакти між собою вони зав'язували в гімназичному та університетському колі, під впливом поглядів, що згодом штовхали їх до активної опозиції. Перша організована поява цих молодих «свідомих» українців датується 1891 р., коли група студентів на чолі з І. Липою, Б. Грінченком та М. Міхновським зібралися на могилі Т. Шевченка й створили «Братство Тарасівців». Занепокоєне тим, що краща українська молодь йде в російські революційні організації, братство вирішило створити український рух. Члени братства встановили контакти зі студентськими групами в Києві, Одесі, Полтаві, Чернігові й почали організувати лекції, постановку п'єс, свята на честь Тараса Шевченка. Найвидатнішим досягненням братства стала публікація в 1893 р. у львівській газеті «Правда» його славнозвісного кредо – «Декларації віри молодих українців». Автори впевнено проголошували про свій намір стати тим, ким ніколи не було старше покоління, – істинно українською інтелігенцією. Нація, особливо така, якою є українська, за твердим переконанням членів «Братства Тарасівців», може вільно розвиватися лише тоді, коли має власну державу. Ось чому завдання кожного українського патріота: «віддати усі свої сили на те, щоб визволити свою націю з того гніту, в якому вона зараз перебуває, і дати задля користі людськості ще одну вільну духом одиницю» [4, с. 223].

Таку ж впевненість у необхідності державної самостійності України можна знайти і у творчій спадщині І. Я. Франка, винятково активного учасника тогочасного громадського життя, що ніколи не був його бранцем, завжди бачив далі і ширше. Своєю політичною думкою він вказував на перспективи історичного поступу України до самостійного політичного існування на терені Європейського континенту – наш «ідеал національної самостійності у всякому погляді культурнім і політичним... мусимо серцем почувати... мусимо розумом усвідомити собі його, мусимо вживати всіх сил і засобів, щоб наблизитись до нього...» [6, с. 144–145]. Характерно, що об'єктивну неминучість здобуття національної самостійності Франко виводив перш за все з економічних інтересів. У статті «Поза межами можливого» він твердив, що «національно-економічні питання самі по собі, із залізною консеквенцією пруть усяку націю до виборювання для себе політичної самостійності, а в противному разі розкриють перед нею неминучу перспективу економічного невільництва, за нидіння спеціалізації, культурного застою і упадку» [5, с. 280].

Звідси стає зрозумілим, чому в часи радянського тоталітаризму в дослідженнях спадщини І. Франка проблематика націй і національних відносин затінювалась: з одного боку, вона була непопулярною, як і все те, що могло підпадати під так званий радянський буржуазний націоналізм, а з другого, – тенденція дослідження зводилась до пошуку бажаної політичної спрямованості ідей і концепцій мислителя.

Наприкінці XIX ст. значний резонанс у Західній Україні мала книга одного з керівників радикальної партії Юліана Бачинського під назвою «Україна ingredenda». Крім аналізу соціально-економічної ситуації в Галичині і частково в Україні, було зроблено цікаву спробу політичного і економічного прогнозування українського майбутнього. На думку вченого, політична самостійність України, її незалежність – це лише від Польщі, але і від Великої Росії, узасаднена, що... обидві вони тягнуть з мусіла виступати до бою... від обох тих націй буде мусіла добиватися політичної незалежності, політичної самостійності» [1, с. 173].

Причому Ю. Бачинський пояснював, що боротьба за політичну самостійність України не стосується лише українського народу, а «взагалі всіх, що замешкують Україну, без огляду на те, чи се автохтон – українець чи колоніст великорос, поляк, жид чи німець. Спільний інтерес зукраїнчить їх, змусить їх всіх стати українськими патріотами» [1, с. 173].

На початку XX століття в Україні з новою силою розгортається боротьба за національну незалежність та розвиток демократичних традицій. Найбільш характерною рисою цього процесу була поява українських політичних партій. Так, 29 січня (11 лютого) 1900 р. в Харкові група студентської молоді на «Раді чотирьох» проголосила заснування Революційної української партії (РУП), яка стала першою політичною партією в Східній Україні. Основним автором програми партії під назвою «Самостійна Україна» став М. Міхновський. Червоною ниткою через усю програму проводиться думка про те, що «державна самостійність є головна умова існування нації, а державна незалежність є національним ідеалом у сфері міжнародних відносин» [2, с. 3–4].

Високий пафос «Самостійної України» натхнений світлою метою – прагненням до національного визволення. Заради цієї мети М. І. Міхновський закликав українців до активної політичної боротьби: «часи вишиваних сорочок, свити та го-рілки минули і ніколи вже не вернуться... Українська інтелігенція стає до боротьби за свій народ, до боротьби кривавої і безпощадної. Вона вірить у сили свої і національні і вона виповнить свій обов'язок. Вона випише на своєму прапорі ці слова: «Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна...» [2, с. 22].

Право України на державну самостійність М. Міхновський виводить з позиції формальної логіки та міжнародного права: московські правителі не дотримувались укладених угод і робили це так, «наче наша нація зреклася своїх державних прав... і згодилася поділити однакову долю з росіянами» [2, с. 8].

Такого ж насправді, пише М. Міхновський, ніколи не було. На закид деяких політиків, що мовляв, підписані угоди втратили значення через їх давність,

він твердить, що право визнає лише давність у правових відносинах. А оскільки між Україною і російською монархією відносини стали поза правом, то до них не можна застосовувати поняття давності.

З аналогічних позицій боротьби за повну державну незалежність в Україні виступало також керівництво Української соціалістичної партії (Б. Ярошевський, М. Меленевський та ін.), створеної майже одночасно з РУП. Влітку 1900 року УСР в одній з підпільних друкарень Наддніпрянщини випустила «Нариси української партії соціалістичної», передруковані у Галичині двотижневиком «Воля». Автори нарисів виходили з того, що, оскільки гніт в Україні «є трикратний – економічний, політичний та національний, так само і наше визволення мусить бути повне». Кінцевою метою партії проголошувалась «демократична українська республіка» із суспільною власністю на засоби виробництва і «повною рівноправністю національного з полишенням нації кожній свободи увійти в склад республіки» [7, с. 177].

На початку 1902 р. М. Міхновський і деякі його однодумці заснували власну самостійницьку політичну групу, яка одержала назву «Українська народна партія» (УНП). Від РУП і УСР цю партію відрізняла чітка, послідовна орієнтація на досягнення незалежності України. Вирішення соціально-економічних питань ставилося у безпосередню залежність від здобуття самостійності. УНП залишалася вірною букві і духу «Самостійної України» і була байдужою до соціалістичних настроїв, які поширювалися серед молодих членів РУП.

Таким чином, ідея державної самостійності України в зазначений період не тільки існувала, але й постійно вдосконалювалась, поширювалась в українському суспільстві та наповнювалась новим змістом і значенням. Нею опікувались видатні вчені та суспільні діячі, було створено ряд організацій та політичних партій, які запропонували широкий діапазон способів вирішення національних, політичних та соціально-економічних проблем.

Бібліографічні посилання

1. Кухта Б. Л. З історії української політичної думки: Текст лекцій / Б. Л. Кухта [Навчальний посібник]. – К. : Генеза, 1994. – 368 с.
2. Міхновський М. І. Самостійна Україна / М. І. Міхновський. – К. : Діокор, 2002. – 80 с.
3. Потульницький В. А. Історія української політології / В. А. Потульницький. – К. : Либідь, 1993. – 192 с.
4. Турченко Ф. Г. Українська самостійницька ідея на рубежі XIX–XX століть / Ф. Г. Турченко // Політологічний вісник : в 2 ч. – К., 1993. – Ч. 1. – С. 219–228.
5. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. – К. : Наукова думка, 1986. – Т. 45. – 574 с.
6. Франко І. Поза межами можливого // Вивід прав України. – Нью-Йорк, 1964. – С. 144–145.
7. Шевчук В. П. Історія української державності / В. П. Шевчук, М. Г. Тараненко. – К. : Либідь, 1999. – 480 с.

Надійшла до редколегії 05.01.11

УДК 329

М. А. Міхейченко

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

Проаналізовано політичні та правові засади функціонування європейської системи соціального партнерства. Акцентовано увагу на адекватному розумінні процесів, що

© Міхейченко М. А., 2011